

L8

Asimilace dat II

Oddělení numerické předpovědi počasí

© ČHMÚ 2007

Plán přednášky

- Úvod do analýzy
- Optimální odhad v meteorologii
  - 1D případ: demonstrace metod;
  - multi-dimensionální případ;
  - Zavedení předběžného pole;
  - Strukturní funkce;
  - 4D analýza;
- Historický vývoj analýzy

Úvod do analýzy

- Problém počáteční podmínky v meteorologii:
  - Znat co nejpřesněji současný stav atmosféry.
- Analýza: pravidelná prostorová reprezentace prognostických proměnných v daném čase.
  - Slouží jako diagnostika;
  - Je startem pro novou předpověď;
  - Hodí se pro pozdější validaci.
- Analýza potřebuje:
  - Systém pozorování;
  - “diagnostickou funkci”, kde musí být zahrnuty vnitřní vztahy mezi závislými proměnnými;
  - Prognostickou komponentu pro vytvoření prvního odhadu.

Analýza: optimální odhad v meteorologii

- Použijeme teorii odhadu s následujícími klíčovými hypotézami:
  - Pozorování nejsou perfektní;
  - Odhad (analýza) také nebude perfektní;
  - Odhad by měl být optimální kombinací pozorování, minulých a současných;
  - Model může poskytnout první odhad;
  - Model není nikdy perfektní;
  - Odhad by měl souhlasit s pozorováními v intervalu jejich chyby.

Zjednodušení problému odhadu

Odhadněme **proměnnou** x ze dvou **měření**: y_1, y_2

$$y_1 = x^t + \varepsilon_1; y_2 = x^t + \varepsilon_2$$

x^t -“pravda”, jež chceme odhadnout; ε - **chyba pozorování**. Máme následující hypotézy:

Přístroje jsou bez **biasu**: $E(\varepsilon_1) = E(\varepsilon_2) = 0$

Jejich **přesnost je známa**: $E(\varepsilon_1^2) = \sigma_1^2; E(\varepsilon_2^2) = \sigma_2^2$

Jejich **chyby nejsou korelovány**: $E(\varepsilon_1 \varepsilon_2) = 0$

Odhad (analýza) může být nalezena 3 přístupy:

- Minimalizací variance chyby odhadu;
- Metodou vážených nejmenších čtverců;
- Maximální pravděpodobností.

Minimalizace variance chyby odhadu: jednoduchý případ (1)

Hledáme odhad x^a jako lineární kombinaci pozorování:

$$x^a = k_1 y_1 + k_2 y_2 \quad \text{Váhy } k \text{ jsou neznámé. Chceme aby odhad neměl systematickou chybu: } E(x^a - x^t) = 0$$

Tak máme:

$$E(k_1 y_1 + k_2 y_2 - x^t) = k_1 E(x^t + \varepsilon_1) + k_2 E(x^t + \varepsilon_2) - E(x^t) = (k_1 + k_2 - 1)E(x^t) = 0 \quad \text{Součet vah je jednička.}$$

Chceme aby **odhadnutá chyba byla minimální**: $\sigma_a^2 = E((x^a - x^t)^2)$
a s použitím:

$$x^a = k_1 y_1 + (1 - k_1) y_2; E(\varepsilon_1 \varepsilon_2) = 0$$

máme:
$$\sigma_a^2 = k_1^2 \sigma_1^2 + (1 - k_1)^2 \sigma_2^2$$

Minimalizace variance chyby odhadu: jednoduchý případ (2)

Minimalizace chyby poskytne vztah pro váhy:

$$k_1 = \frac{\sigma_2^2}{\sigma_1^2 + \sigma_2^2} \text{ and } k_2 = \frac{\sigma_1^2}{\sigma_1^2 + \sigma_2^2}$$

přesnost odhadu je dána obrácenou hodnotou variance chyby:

$$\frac{1}{\sigma_a^2} = \frac{1}{\sigma_1^2} + \frac{1}{\sigma_2^2}; \quad \Rightarrow \quad \frac{1}{\sigma_a^2} = \sum_{i=1}^p \frac{1}{\sigma_i^2}$$

Čím více pozorování, tím větší přesnost.

Nejmenší čtverce s vahami: jednoduchý případ

Odhad může být hledán **minimalizací jeho vzdálenosti od pozorování**, když vezmeme v úvahu jejich **přesnost $1/\sigma^2$** :

$$J(x) = \frac{1}{2} \frac{(x^a - y_1)^2}{\sigma_1^2} + \frac{1}{2} \frac{(x^a - y_2)^2}{\sigma_2^2}$$

Budeme počítat minimum $J(x)$:

$$\frac{\partial J(x^a)}{\partial x^a} = \frac{x^a - y_1}{\sigma_1^2} + \frac{x^a - y_2}{\sigma_2^2} = 0$$

$$x^a = \frac{\sigma_2^2}{\sigma_1^2 + \sigma_2^2} y_1 + \frac{\sigma_1^2}{\sigma_1^2 + \sigma_2^2} y_2$$

A dostaneme ten samý výraz jako u předešlé metody.

Multidimenzionální případ (1)

Budeme mít **stavový vektor** $\mathbf{x}$, s dimenzí $\mathbf{n}$. Jeho složky jsou například hodnoty v uzlovém bodě výpočetní mřížky (3D), jsou to hodnoty různých prvků (teplota, vítr, tlak, ...).

Zavedeme také **vektor of pozorování** $\mathbf{y}$ s dimenzí $\mathbf{p}$. Můžeme jej zapsat takto:

$$\mathbf{y} = \mathbf{H}(\mathbf{x}^t) + \boldsymbol{\varepsilon}_H + \boldsymbol{\varepsilon}_O$$

$\mathbf{H}$ je vztah mezi analyzovanými proměnnými a pozorováními.

Je nazýván jako “**observation operator**”. Když je **lineární**, je to matice $\mathbf{n} \times \mathbf{p}$.

$\boldsymbol{\varepsilon}_H$ je **chyba reprezentativity**.

$\mathbf{H}$ může být roven jednotkové matici (nejjednodušší případ) nebo zahrnovat **prostorové interpolace** (z modelové mřížky do bodu pozorování), **relaci mezi proměnnými modelu a měřenou veličinou** (satelitní radiance), nebo dokonce **integraci modelu** (4DVAR). Často jsou tyto poslední dva vztahy **linearizovány**

Multidimenzionální případ (2)

Jako v předchozím případě, hledáme **odhad prostý systematické chyby**. Použijeme metodu nejmenších čtverců s vahami. Zavedeme **matici variancí-covariancí chyb pozorování**:

$$\mathbf{R} = \begin{pmatrix} \sigma_1^2 & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \sigma_2^2 & E(\sigma_2\sigma_3) & \cdot \\ \cdot & \cdot & \sigma_3^2 & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \sigma_4^2 \end{pmatrix}$$

Obecně mohou být korelovány

Budeme hledat minimum následující kvadratické formy:

$$J(\mathbf{x}) = \frac{1}{2} (\mathbf{H}\mathbf{x} - \mathbf{y})^T \mathbf{R}^{-1} (\mathbf{H}\mathbf{x} - \mathbf{y})$$

Multidimenzionální případ (3)

Derivace kvadratické formy je:

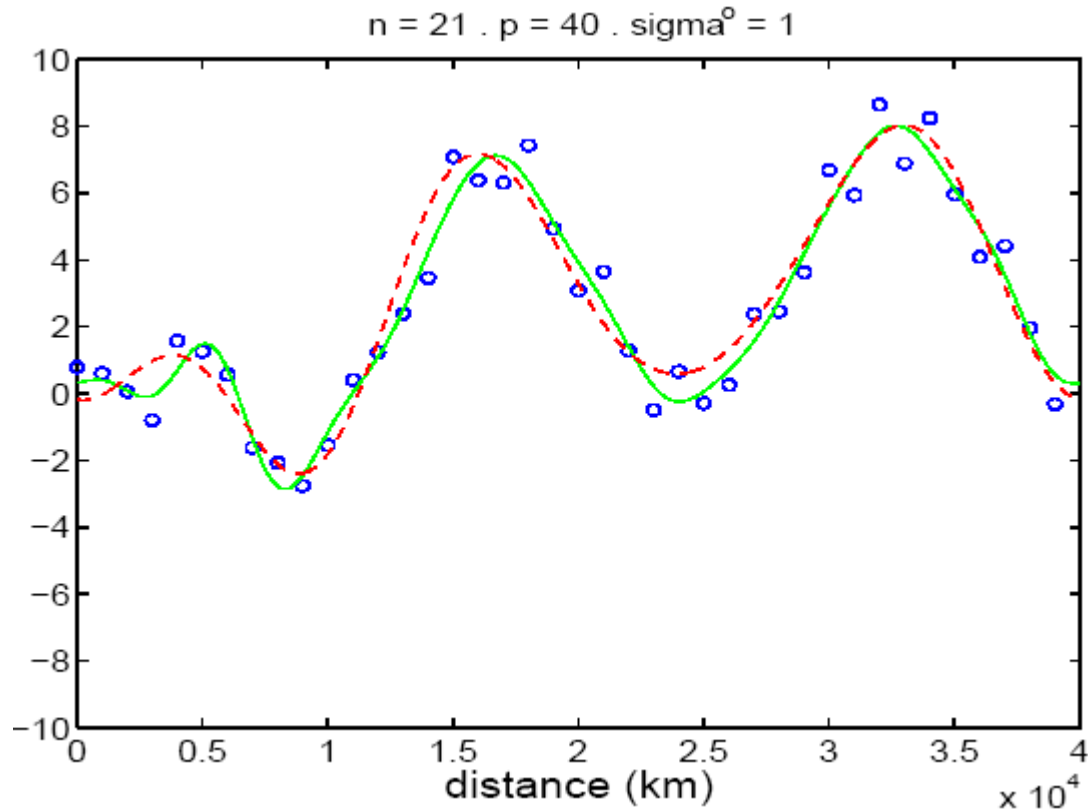
$$\nabla J(\mathbf{x}) = \mathbf{H}^T \mathbf{R}^{-1} (\mathbf{H}\mathbf{x} - \mathbf{y})$$

Je to **vektor gradientu**; jeho složky jsou gradienty J podle složek stavového vektoru $\mathbf{x}$. Analýza je „Best Linear Unbiased Estimate“ (“BLUE”):

$$\mathbf{x}^a = (\mathbf{H}^T \mathbf{R}^{-1} \mathbf{H})^{-1} \mathbf{H}^T \mathbf{R}^{-1} \mathbf{y}$$

ten samý výsledek bychom získali pomocí metody **miminalizace variance chyby** nebo metodou **maximální věrohodnosti** (za předpokladu Gaussovské PDF pro chyby pozorování).

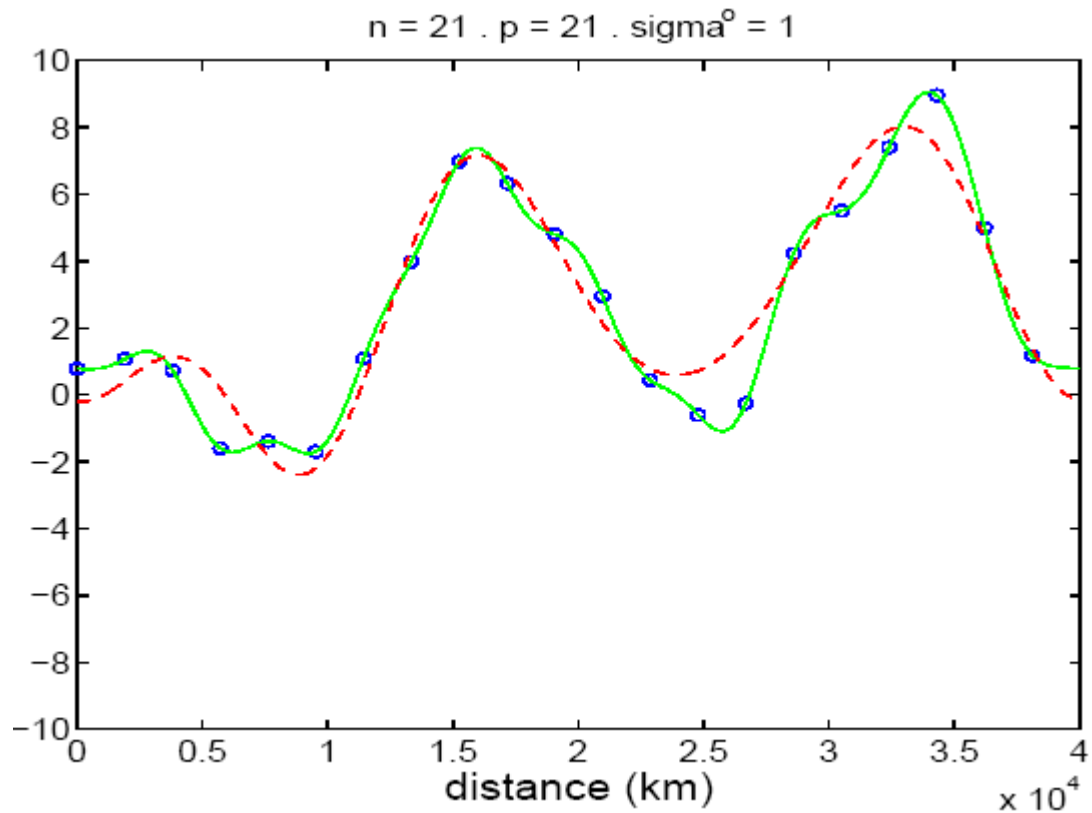
Potřeba přeurčení systému: zavedení předběžného pole (1)

Pravda- červeně
Obs – kolečka
Analýza-zeleně

Případ přeurčení: $n=21$, $p=40$.

Potřeba přeurčení systému: zavedení předběžného pole (2)

Pravda- červeně
Obs – kolečka
Analýza-zeleně

Nemáme přeurčení: $n=21$, $p=21$. Přitom by bylo žádoucí.

Potřeba přeurčení systému: zavedení předběžného pole (3)

Abychom systém přeurčili, použijeme předběžné pole („guess“, „background“):
Je to první odhad stavového vektoru, označený jako $\mathbf{x}^b$. Má tu samou dimenzi
Jako analýza $\mathbf{x}^a$ a používáme jej jako druhý zdroj informace.
Můžeme pak psát (Talagrand):

$$\mathbf{x}^b = \mathbf{x}^t + \boldsymbol{\varepsilon}^b$$

Všimněme si stejného formalismu jako pro pozorování; $\boldsymbol{\varepsilon}^b$ je chyba předběžného pole a operátor $\mathbf{H}$ je zde redukován na jednotkovou matici $\mathbf{I}$.
Použijeme hypotézu, že chyba předběžného pole nemá bias (není systematická).
Zavedeme matici $\mathbf{B}$ covariancí chyb předběžného pole analogicky k matici $\mathbf{R}$ pro pozorování. Předpokládáme, že $\mathbf{B}$ a $\mathbf{R}$ nejsou korelovány.
První odhad (guess) je typicky poskytnut předešlou krátkou modelovou předpovědí.

Potřeba přeurčení systému: zavedení předběžného pole (4)

Metoda nejmenších čtverců vyžaduje najít minimum kvadratické formy:

$$J(\mathbf{x}) = \frac{1}{2} (\mathbf{x} - \mathbf{x}^b)^T \mathbf{B}^{-1} (\mathbf{x} - \mathbf{x}^b) + \frac{1}{2} (\mathbf{H}\mathbf{x} - \mathbf{y})^T \mathbf{R}^{-1} (\mathbf{H}\mathbf{x} - \mathbf{y})$$

Tento **skalární funkcionál měří vzdálenost k dostupné informaci.**

Jeho gradient je: $\nabla J(\mathbf{x}) = \mathbf{B}^{-1} (\mathbf{x} - \mathbf{x}^b) + \mathbf{H}^T \mathbf{R}^{-1} (\mathbf{H}\mathbf{x} - \mathbf{y})$

Řešením je $\mathbf{x}^a = (\mathbf{B}^{-1} + \mathbf{H}^T \mathbf{R}^{-1} \mathbf{H})^{-1} (\mathbf{B}^{-1} \mathbf{x}^b + \mathbf{H}^T \mathbf{R}^{-1} \mathbf{y})$
“BLUE” odhad

Alternativně: $\mathbf{x}^a - \mathbf{x}^b = \mathbf{B}\mathbf{H}^T (\mathbf{H}\mathbf{B}\mathbf{H}^T + \mathbf{R})^{-1} (\mathbf{y} - \mathbf{H}\mathbf{x}^b)$

 Matice zisku „gain“

 Inovační vektor

Role matice **B** - strukturní funkce (1)

Matice **B** popisuje variance a kovariance chyb předběžného pole.

V multidimenzionálním systému má **B** variance chyb na své diagonále a kovariance chyb jsou členy mimo diagonálu.

Kovariance chyb se mohou zapsat pomocí korelací:

$$\rho(\varepsilon_i, \varepsilon_j) = \frac{\text{cov}(\varepsilon_i, \varepsilon_j)}{\sqrt{\text{var}(\varepsilon_i) \cdot \text{var}(\varepsilon_j)}}; \quad \text{ex.: } \rho(r_{ij}) = \exp\left(-\frac{r_{ij}^2}{2L^2}\right)$$

Délkové měřítko

Korelace chyb předběžného pole určují **prostorové šíření a hlazení informace**: zavádíme pojem **strukturních funkcí**.

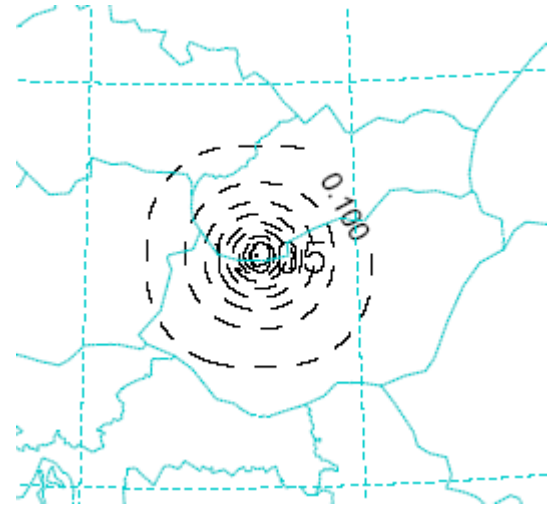
Dobrá demonstrace je případ **jediného pozorování**.

Role matice **B** - strukturní funkce (2)

Příklad případu jediného pozorování: přírůstky analýzy v poli teploty; ALADIN 3DVAR

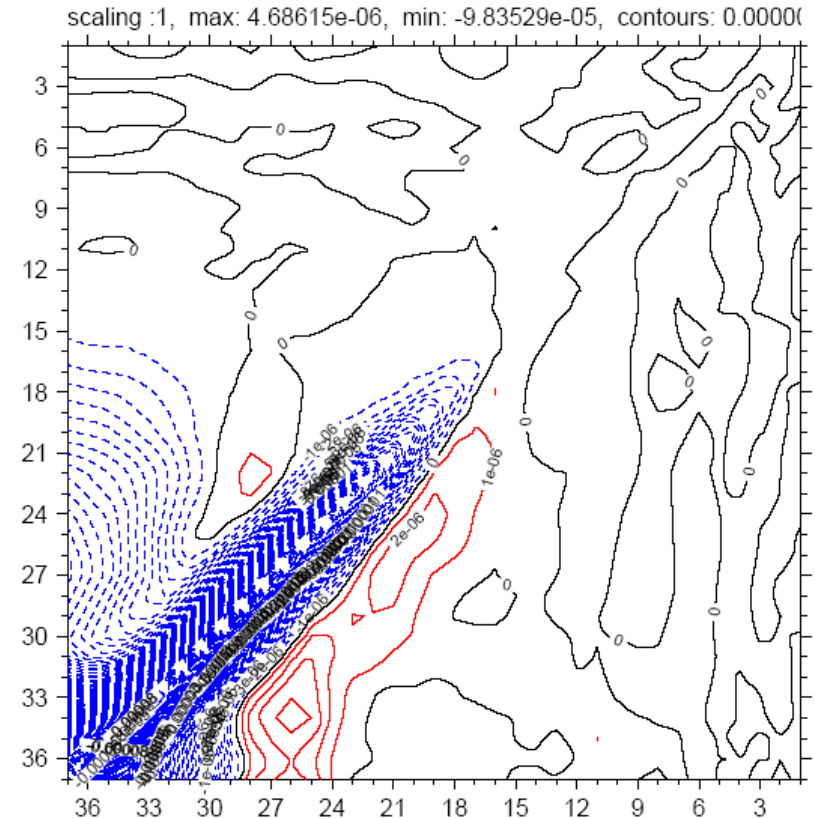
Pro modelování **B** statistik se používají silné hypotézy:
-isotropie,
-homogenita.

Typicky jsou statistiky chyb předběžného pole odhadnuty z řad modelových předpovědí: metoda NMC, ansámblová metoda.

Role matice **B** - strukturní funkce (3)

V multivariantním případě matice **B** obsahuje kovariance chyb mezi meteorologickými parametry (vítr a geopotenciál, vítr a teplota, a tak dále). Tyto kovariance odrážejí základní rovnováhy v atmosféře: hydrostatickou a geostrofickou. Tyto rovnováhy mohou být také explicitně popsány v **B** anebo jsou schovány ve statistických vztazích (lineární regrese).

Příklad statisticky spočtených vertikálních kovariancí chyb (q,T) v modelu ALADIN pro 37 hladin.

Strukturní funkce závislé na proudění: 4D analýza (1)

Klasicky, matice **B** je počítána jako *statistický soubor krátkých modelových předpovědí*. Je to vlastně *klimatologie chyb modelu*. Typicky je potřeba období 3 měsíců pro získání dat.

NMC metoda: rozdíly dvou předpovědí platných ve stejném čase:

$$\varepsilon_i^b = P48_i - P24_i$$

Nově: rozdíly ansámblových přepovědí

Skutečné aktuální strukturní funkce závisí na proudění. Jejich modelování by se dalo dělat metodou **Kalmanova filtru** (velmi, ale opravdu velmi drahé): zavedeme **chybu modelu** čistým způsobem do systému optimálního odhadu evolucí stavového vektoru během jednoho časového kroku modelu:

$$\mathbf{x}_{i+1}^t = \mathbf{M}_{(i,i+1)} \mathbf{x}_i^t + \boldsymbol{\varepsilon}_i^M$$

chyba modelu

Strukturní funkce závislé na proudění: 4D analýza (2)

Přijmeme **klasickou hypotézu**: model nemá systematickou chybu. Známe matici kovariancí chyb modelu $\mathbf{Q}$, chyby analýzy a modelu nejsou korelovány. Kroky **Kalmanova filtru** v každém kroku t_i jsou následující:

1. Vypočte se inovační vektor; $\mathbf{d}_i = (\mathbf{y}_i - \mathbf{H}_i \mathbf{x}_i^f)$
2. Vypočte se matice „gain“; $\mathbf{K}_i = \mathbf{P}_i^f \mathbf{H}_i^T (\mathbf{H}_i \mathbf{P}_i^f \mathbf{H}_i^T + \mathbf{R}_i)^{-1}$
3. Určí se analýza; $\mathbf{x}_i^a = \mathbf{x}_i^f + \mathbf{K}_i \mathbf{d}_i$
4. Proveďte se update kovariancí chyb; $\mathbf{P}_i^a = \mathbf{P}_i^f - \mathbf{K}_i \mathbf{H}_i^T \mathbf{P}_i^f$
5. Proveďte se krok modelu; $\mathbf{x}_{i+1}^f = \mathbf{M}_{(i,i+1)} \mathbf{x}_i^a$
6. Spočte se vývoj kovariancí chyb. $\mathbf{P}_{i+1}^f = \mathbf{M} \mathbf{P}_i^a \mathbf{M}^T + \mathbf{Q}_i$

Ve **4DVAR**, klasická matice **B** je použita na začátku algoritmu minimalizace. Ale **strukturní funkce jsou nesené v čase modelem v průběhu tzv okna asimilace**.

Analýza: historický vývoj (1)

- První subjektivní analýza – první polovina 19. století
  - Lidé chtěli odvodit zákonitosti atmosféry z map;
  - Věřilo se, že diagnostické mapy pomohou pro předpověď.
  - Vynález **synoptické mapy** (Le Verrier, později Fitzroy); díky bouři v roce 1854.
- **Grafické techniky** (Bjerknes 1911) byly vyvinuty pro odhad komplikovaných z map; to pokračovalo do 1950 (Fjortoft, Saucier).
- Předpověď: hlavně **extrapolační metody**; pouze malé zlepšení v kvalitě předpovědí bylo dosaženo v letech 1860-1950.

Analýza: historický vývoj (2)

- První objektivní analýza
  - Richardson, 1922: potřeboval určit vítr a tlak na pravidelné síti bodů z nepravidelně rozmístěných pozorování.
  - Další: Charney, Fjortoft, von Neumann, 1950.
  - Nutnost objektivní procedury, dostatečně robustní, bez zásahu lidské ruky.
  - Panofsky (1949): metoda polynomů pro dosažení souhlasu s pozorováními přes malé oblasti jenom s několika uzlovými body.
  - Cressman (1954): Lokální aplikace polynomů.

Analýza: historický vývoj (3)

- Cressman: zavedení automatické kontroly kvality dat, první použití předběžného pole.
- Bergthorsson a Doos (1955): metoda postupných korekcí – zavedli pojmy jako přírůstky analýzy a pozorování, zavedli předchůdce optimálních vah a statistické interpolační metody.
- V roce 1960 je objektivní analýza operativní skutečností v reálném čase v hlavních předpovědních centrech.

Optimální interpolace: 1963 – dnes (1)

Optimální Interpolace (OI) byla zavedena Gandinem, 1963. Její vylepšené varianty jsou stále používány.

Formulace je velice blízká BLUE odhadu, ale datový operátor (a také chyba reprezentativity) není zaveden.

BLUE je redukována na:

$$\mathbf{x}^a = \mathbf{x}^b + \mathbf{B}^{xy} \left(\mathbf{B}^{yy} + \mathbf{R} \right)^{-1} \left(\mathbf{y} - \mathbf{x}^{b,o} \right)$$

$\mathbf{B}^{xy}$: kovariance mezi uzlovými body a body pozorování;

$\mathbf{B}^{yy}$: kovariance mezi body pozorování;

$\mathbf{x}^{b,o}$: stavový vektor interpolovaný do bodu pozorování.

Optimální interpolace: 1963 – dnes (2)

Hlavní problém – inverze matice: $(\mathbf{B}^{yy} + \mathbf{R})$
která má obrovskou dimenzi .. 10^5 ;

Selekce pozorování je nutným krokem:

- Buďto metodou “boxu” kdy celková oblast je rozdělena na menší kousky staré schéma ECMWF;
- Nebo po uzlových bodech: každý bod je postupně analyzován s okolních pozorování (staré schéma CANARI v ARPEGE/ALADIN).

Omezující hypotézy:

- Nemáme kontinuální reprezentaci atmosféry;
- Předpokládá se existence kontinuálního korelačního modelu pro výpočet kovariancí $\mathbf{B}$.

Variační analýza: polovina 1980 – dnes (1)

Variační počet byl zaveden do problému analýzy v polovině 80. let. Funkcionál $\mathbf{J}$ je definován pro řešení BLUE odhadu nalezením jeho minima. **Metoda adjungovaného operátoru** je použita pro výpočet gradientu $\mathbf{J}$ (Le Dimet & Talagrand, 1986).

Další nutné prvky:

- Rychlý algoritmus minimalizace (konjugovaný gradient);
- Dostatečná vnitřní paměť počítače: problém hledání minima je řešen “globálně” pro celý stavový vektor $\mathbf{x}$.

Výhody:

- Umožňuje použít velké množství pozorování různých typů;
- Poradí si s velikou dimenzí úlohy, což by jinak nebylo možné;
- Je aditivní: můžeme zavést další členy funkcionálu $\mathbf{J}$, jako kontrolu šumu, etc.
- 4D analýza se stává uskutečnitelnou: 4DVAR

Variační analýza: polovina 1980 – dnes (2)

Funkcionál (3DVAR) je:

$$J(\mathbf{x}) = \frac{1}{2} (\mathbf{x} - \mathbf{x}^b)^T \mathbf{B}^{-1} (\mathbf{x} - \mathbf{x}^b) + \frac{1}{2} (\mathbf{H}\mathbf{x} - \mathbf{y})^T \mathbf{R}^{-1} (\mathbf{H}\mathbf{x} - \mathbf{y})$$

Ve zkráceném značení: $J = J_b + J_o$

Můžeme přidat člen kontroly rovnováhy polí $\mathbf{J}_c$, jako vzdálenost k vyváženému stavu: ve 4DVAR se používá v $\mathbf{J}_c$ digitální filtr.

$$\nabla J(\mathbf{x}) = \mathbf{B}^{-1} (\mathbf{x} - \mathbf{x}^b) + \mathbf{H}^T \mathbf{R}^{-1} (\mathbf{H}\mathbf{x} - \mathbf{y})$$

Při výpočtu gradientu máme $\mathbf{H}^T$: adjungovaný datový operátor: gradient je nejdříve počítán v “prostoru pozorování” a pak je transformován zpět $\mathbf{H}^T$ do “prostoru stavového vektoru; nebo kontrolní proměnné”. Matice $\mathbf{H}$, $\mathbf{H}^T$ zajišťují zobrazení mezi dvěma prostory.

Variační analýza: polovina 1980 – dnes (3)

Zobecnění na 4DVAR: $\mathbf{J}_b$ je stejné, ale $\mathbf{J}_o$ je počítáno podle modelové trajektorie vymezené oknem asimilace (například 6 hodin).
Podél časové osy jsou pozorování sloučena do časových intervalů, typicky po jedné hodině.

$$J_o = \frac{1}{2} \sum_{i=0}^N (\mathbf{H}(\mathbf{M}_i(\mathbf{x})) - \mathbf{y}_i)^T \mathbf{R}^{-1} (\mathbf{H}(\mathbf{M}_i(\mathbf{x})) - \mathbf{y}_i)$$

Zde $\mathbf{M}$ je „**TANGENT LINEAR**“ model (linearizovaný model podél trajektorie předpočítané plným modelem v asimilačním okně).

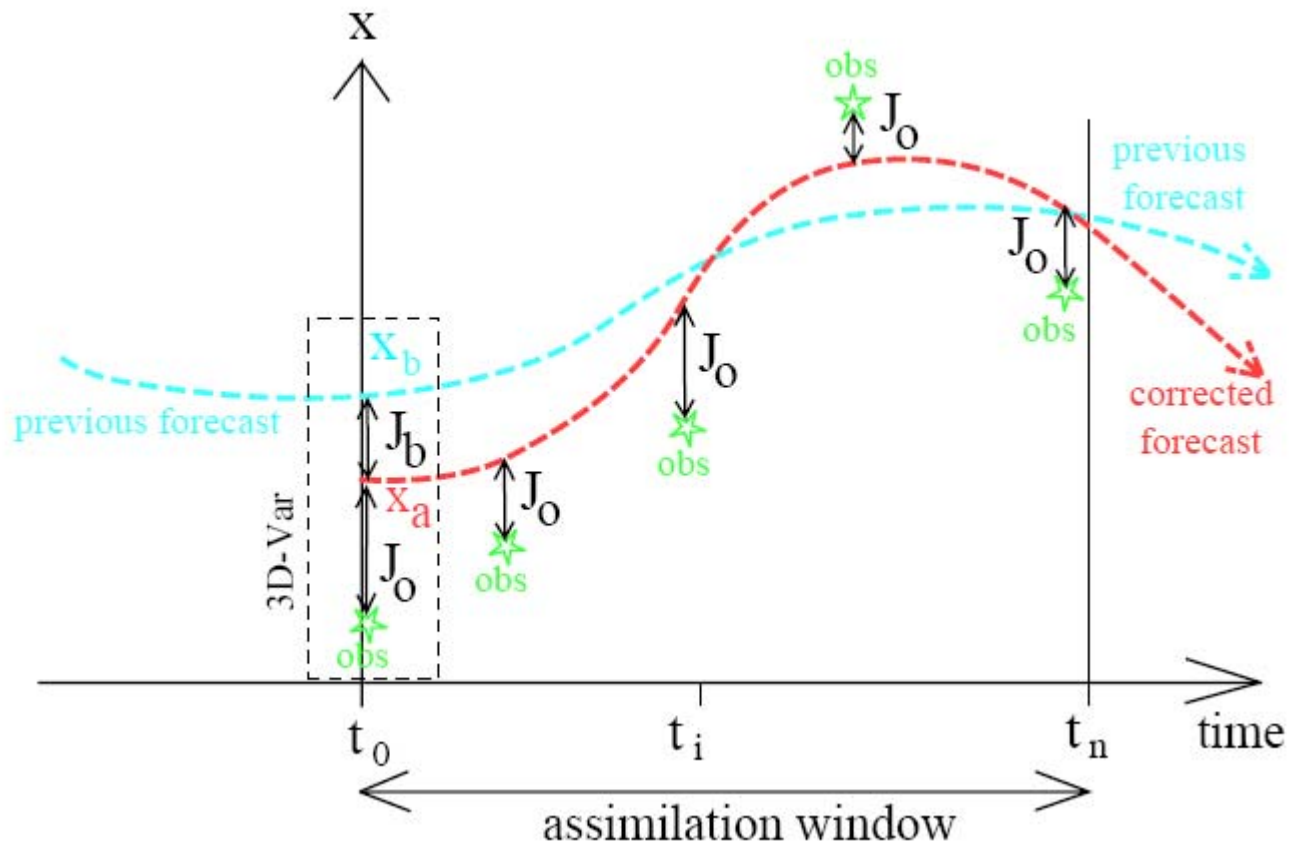
a $\mathbf{M}^T$ je jeho „**ADJOINT**“ (**adjungovaný operátor**). Tyto operátory nesou kontrolní proměnnou a gradient funkcionálu podél trajektorie:
TL vpřed, **AD vzad**. Výraz pro gradient je:

$$\nabla J(\mathbf{x}) = \mathbf{B}^{-1} (\mathbf{x} - \mathbf{x}^b) + \sum_{i=0}^N \mathbf{H}^T \mathbf{R}^{-1} (\mathbf{H}(\mathbf{M}_i(\mathbf{x})) - \mathbf{y}_i)$$

Variační analýza: polovina 1980 – dnes (4)

V praxi používáme metodu přírůstků: funkcionál a jeho gradient jsou vyjádřeny pomocí přírůstků analýzy:

$$\delta \mathbf{x} = \mathbf{x}^a - \mathbf{x}^b$$

Závěr Lekce L8

- V asimilaci dat řešíme jenom jednu rovnici: BLUE odhad.
- Dá se tak dělat mnohými konkrétními postupy, viz lekce L9 a L10